

PEDAGOGICKÁ DIAGNOSTIKA III.

Eliška Vencálková

2009

III. Metody pedagogické diagnostiky; diagnostika sociálních vztahů ve skupině předškolních dětí

- ❖ Definice a požadavky na používání diagnostických metod a postupů
- ❖ Přehled dostupných metod pro učitele
- ❖ Metody používané v MŠ
 - pozorování
 - anamnéza
 - rozbor dětských výtvorů a prací
 - rozhovor
 - dotazník
- ❖ Diagnostika sociálních vztahů ve skupině
- ❖ Autodiagnostika učitele

❖ Definice a požadavky na používání diagnostických metod a postupů

Definice:

- Diagnostické metody – *„tj. určité postupy či způsoby pomocí nichž získáváme informace o daném předmětu zkoumání“*
(V. Mertin, 2003)
- *„Technika je způsob realizace metody“*
- *„Procedura je souborem jednotlivých operací, které je potřeba vykonat při realizaci určité metody“*
(P. Kompolt, 1992)

❖ Definice a požadavky na používání diagnostických metod a postupů

Požadavky:

- zvládnutí diagnostických metod, technik a procedur (teoreticky i prakticky)
- použití metod - vzhledem k věku dětí
- získávání diagnostických údajů pomocí více metod (baterií metod, jejich kombinací)
- splnění nároků na: (odvozeno z psychometrie)
 - věcnost a nezájatost (objektivita)
 - přesnost a účelnost zjišťování (validita)
 - spolehlivost (reliabilita)
 - použitelnost (praktičnost)

❖ Definice a požadavky na používání diagnostických metod a postupů

Zásady pro pozorování:

- odlišovat pozorované skutečnosti od domněnek (výkladů, uvádění příčin)
- nejprve zaznamenávat skutečné jevy a projevy dítěte bez jakéhokoliv hodnocení
- rozčlenit pozorování na části - dílčí úkoly
- sledovat projevy dítěte po delší dobu
- výsledky pozorování jasně písemně zformulovat

❖ Přehled dostupných metod pro učitele

- Pozorování
- Rozhovor
- Didaktické testy
- Metody analýzy výkonů a výtvoru (ústní, písemné, grafické)
- Anamnestické a retrospektivní metody
- Analýza pedagogické dokumentace
- Sociometrické metody

❖ Metody používané v MŠ

- Pozorování
- Anamnéza
- Rozbor dětských výtvorů a prací
- Rozhovor
- Dotazník

❖ Metody používané v MŠ – pozorování

„Pozorování je proces systematického sledování a zaznamenávání projevů dítěte (i učitele) s cílem rozhodnout o optimálním vedení dítěte. Není omezeno na školní třídu, probíhá všude, kde dochází k interakci mezi dětmi, dětmi a dospělými, kde se dítě nějakým způsobem projevuje.“

(Zelinková, 2001)

- základní a nezastupitelná metoda
- zaměřuje se na viditelné projevy, obtížně odhaluje vnitřní a skryté jevy, riziko velké míry subjektivity

❖ Metody používané v MŠ – pozorování

Druhy pozorování z různých hledisek:

- Standardizované x nestandardizované (podle principů konstrukce)
- Introspekce x extrospekce (podle toho kdo je pozorován)
- Individuální x skupinové (podle počtu)
- Dílčí x celkové (podle vymezení předmětu pozorování)
- Skryté x zjevné (podle realizace - pozorovaný o něm ví či neví)

❖ Metody používané v MŠ – pozorování

Druhy pozorování z různých hledisek:

- Volné, přirozené x navozené, řízené (podle zásahů pozorovatele)
- Vlastní, přímé x nevlastní, nepřímé (podle toho, kým jsou informace získávány)
- Zúčastněné x nezúčastněné (podle účasti pozorovatele)
- Krátkodobé x dlouhodobé (podle času)
- Náhodné x systematické (podle situace)
- Strukturované x nestrukturované (podle přípravy pozorovatele)

❖ Metody používané v MŠ – pozorování

Výhody:

- bezprostřednost získaných údajů
- komplexnost, celistvost sledování
- možnost dlouhodobého a soustavného sledování, ve vývoji
- probíhá v přirozených podmínkách
- důvěryhodné chování dětí

Nevýhody:

- vysoká míra subjektivity
- zatížení percepční zkresleními a chybami
- neúplnost údajů
- časová náročnost vzhledem k výsledkům

❖ Metody používané v MŠ – pozorování

Snížení negativních vlivů na pozorování:

- výcvik pozorovatele
- autodiagnostika, sebehodnocení, příp. korekce přístupu učitelky k dítěti
- účast dalších pozorovatelů
- využití techniky (např. videozáznam)
- použití dalších diagnostických metod
- vypracování a zpřesnění nástrojů pro pozorování (schémata, škály, kategorie)

❖ Metody používané v MŠ – pozorování

Předpoklady žádoucího pozorování a závěrů:

- jasný předmět a cíl pozorování (co chceme sledovat a zjistit)
- volba způsobu a postupu pozorování
- příprava vhodného záznamu z pozorování
- určení zpracování a využití výsledků pozorování
- „častost“ cílených pozorování (přispívá k přesnosti závěrů)

❖ Metody používané v MŠ – pozorování

Strukturované pozorování:

- zvyšuje validitu pozorování
- pracná příprava metodických materiálů
- náročné čas
- jednodušší varianty záznamů jsou v MŠ použitelné
- „snazší“ zaznamenávání a vyhodnocení

❖ Metody používané v MŠ – pozorování

Nestrukturované pozorování:
(nejčastěji používané)

- snadnost a širší použití (malá náročnost na přípravu, prostředí, tvorbu nástrojů)
- přirozenost prostředí
- pružnost použití
- obtížnější na zachycení a vyhodnocení záznamů
- různé přístupy a varianty v uplatnění a zaznamenávání pozorování

❖ Metody používané v MŠ – pozorování

Zaznamenávání událostí

- věrný a podrobný přepis událostí a jevů
- uplatnění celkového pozorování
- použitelný jen v určitých situacích
- bez hodnocení a závěrů
- časově náročný
- často výchozí materiál pro další diagnostickou činnost

❖ Metody používané v MŠ – pozorování

Zaznamenávání jednotlivých jevů

- použití dílčího pozorování
- určení sledovaných jevů (jejich důležitosti) dle potřeby
- pozorování doplněno o vlastní poznámky, subjektivní názory, atp.
- snadnější pořizování zápisků

❖ Metody používané v MŠ – pozorování

Soustavné sledování a zaznamenávání

- uplatnění dlouhodobého pozorování
- zaměření na určitý jev (problém)
- doplnění o výsledky dalších metod diagnostiky
- hlubší a komplexnější poznání reality
- formulování závěrů a opatření na základě řady dalších dílčích zjištění

❖ Metody používané v MŠ – pozorování

Záznamy z pozorování

- „lístečky“ (příležitostné, připravené)
- záznamové archy a schémata
 - dílčí
 - doplňkové
 - orientační
 - komplexní
- využití techniky škálování

❖ Metody používané v MŠ – pozorování

Údaje v záznamech by měly obsahovat tyto informace:

- o místě a času pozorování
- o předmětu pozorování
- o situaci v níž pozorování probíhalo
- kdo pozorování prováděl a zaznamenal
- metodické poznámky
- informace o výsledku pozorování

❖ Metody používané v MŠ – pozorování

Nedostatky vyskytující se v záznamech - popis:

- jen vnějších projevů, bez analýzy
- schematický
- sumující
- typizující

❖ Metody používané v MŠ – pozorování

Situace a činnosti vhodné k pozorování v MŠ:

- Spontánní činnosti
- Řízené činnosti
- Pohybové činnosti
- Činnosti související s organizací dne v MŠ
- Zvláštní a mimořádné situace

❖ Metody používané v MŠ – pozorování

Oblasti pozorování

- vzdělávací pokroky dětí
- úroveň poznávacích procesů
- chování a prožívání jednotlivých dětí (charakteristické rysy osobnosti)

❖ Metody používané v MŠ – pozorování

Oblasti pozorování

- vztahy rodičů a dětí, výchovný styl
- vztahy dětí ve skupině (ve třídě)
- vlastní činnost učitelky
- hry dětí

❖ Metody používané v MŠ – pozorování

Pozorování hry

- základ diagnostické činnosti v MŠ
- sledování her z obsahového i formálního hlediska
- vypovídá o vývojové úrovni dítěte
- umožňuje diagnostiku úrovně schopností v různých druzích her

❖ Metody používané v MŠ – pozorování

Pozorování je podmínkou individuálního přístupu k dítěti

Předpokládá:

- opakované pozorování
- průběžné chronologické záznamy
- analýzu zaznamenaných údajů
- vysvětlení pozorovaného jevu
- formulaci diagnostického závěru a opatření
- stanovení postupů a opatření

❖ Metody používané v MŠ – anamnéza

„Anamnéza je jednou z metod, jejíž pomocí získáváme takové informace z uplynulého života žáka, které mohou přispět k objasnění současného stavu“ (O. Zelinková, 2003)

Anamnéza (podle zaměření):

- osobní (vývojová)
- rodinná (výchovná)
- sociální (příp. školní)

❖ Metody používané v MŠ – anamnéza

Anamnéza osobní (vývojová) :

- zvažovat, které informace zjišťovat vzhledem k případným problémům dítěte
- průběh těhotenství, porod, poporodní vývoj (hlavně těsně po porodu)
- průběh vývoje v prvních letech života (psychomotorika, řeč, nemoci, úrazy, hospitalizace, smyslová postižení, atp.)

❖ Metody používané v MŠ – anamnéza

Anamnéza rodinná:

- základní údaje (o rodině, rodičích, širší rodině, atp.)
- vztahy v rodině (mezi rodiči, k dítěti, k dalším členům rodiny)
- výchova (způsob a výchovný styl)
- sourozenci
- výchovné obtíže

❖ Metody používané v MŠ – anamnéza

Anamnéza sociální:

- vztah k sociokulturní úrovni rodiny
- socioekonomická úroveň rodiny
- jazykové prostředí
- kulturní zájmy rodiny
- širší sociální souvislosti (vzhledem k MŠ)

❖ Metody používané v MŠ – rozbor dětských výtvorů a prací

Průběh a výsledky činnosti – odráží vnitřní život a prožitky dítěte

- při rozboru je nutné mít na zřeteli věkové a individuální zvláštnosti dětí
- diagnostická hodnota rozboru se zvyšuje s použitím dalších metod

Rozbor:

- výsledků pracovních listů (význam chyby)
- výsledků herních a pracovních činností
- výtvarného projevu

❖ Metody používané v MŠ – rozbor dětských výtvorů a prací

Výtvarné výtvořy

- vhodné spojit s pozorováním průběhu tvorby
- nezasahovat a nehodnotit průběh tvorby
- doplnit rozhovorem o výtvarném díle
- velmi opatrná interpretace (výsledek vzbuzuje spíše otázky než k odpovědi)

❖ Metody používané v MŠ – rozbor dětských výtvorů a prací

Výtvarné výtvary (zejména kresba)
příspívají k orientačnímu poznání

- vývojové úrovně dítěte
- úrovně rozumových schopností (dílčích schopností a funkcí, školní zralosti)
- osobnostních a vztahových charakteristik dítěte (emoce, temperament, vztahy k sobě, ostatním a světu)

❖ Metody používané v MŠ – rozbor dětských výtvorů a prací

Vývojová úroveň dítěte

- ukazuje na stav (zkušeností dítěte, myšlení, představivosti, fantazie, tvořivosti a dalších psychických funkcí, školní zralosti)
- znázornění lidské postavy (analytické zobrazení, přibývá detailů, přechod k dvojdimenzionálnímu zobrazení)
- rozdíly mezi chlapci a děvčaty (v tématech i způsobech zobrazení)

❖ Metody používané v MŠ – rozbor dětských výtvorů a prací

Vývojová úroveň dítěte

Tabulka používaná při posuzování vývoje
dětí předškolního věku, viz:

Z. Třesohlavá, M. Černá, M. Kňourková
Dříve než půjde do školy, Praha, Avicenum, 1990

❖ Metody používané v MŠ – rozbor dětských výtvorů a prací

Úroveň rozumových schopností (i dílčích)

- čím vyšší celková úroveň, tím obsažnější kresba a kvalitněji pojatá témata
- informace o úrovni dílčích funkcí z oblasti:
 - zrakového vnímání
 - grafomotoriky
 - jemné motoriky
 - zrakové představivosti
 - zrakové paměti

❖ Metody používané v MŠ – rozbor dětských výtvorů a prací

Osobnostní a vztahové charakteristiky dítěte (emoce, temperament, vztahy k sobě, ostatním a světu) v kresbě

- odráží pohled na sebe
- promítá zkušenosti s osobami ze svého okolí
- vztahy v rodině, v MŠ
- emoční vyjádření barvou

❖ Metody používané v MŠ – rozbor dětských výtvorů a prací

Co v kresbě dětí sledovat:

- sklon papíru
- způsob řešení v daném prostoru
- úchop a držení tužky
- vedení čar
- plynulost či přerušování tahu
- volbu tématu a zpracování

❖ Metody používané v MŠ – rozbor dětských výtvorů a prací

Co v kresbě dětí sledovat:

- způsob dokončení, přerušení kresebné činnosti
- množství základních prvků kresby
- volbu detailů
- harmoničnost kresby
- výstižnost kresby podle zvoleného tématu
- případné disproporce
- nápadnosti v kresbě

(podle M. Kňourkové, 1990)

❖ Metody používané v MŠ – rozbor dětských výtvorů a prací

Nezájem o kreslení může poukázat na

- vady motorické, smyslové, intelektu)
- problémy percepčně motorické (signály budoucích poruch učení, dysgrafie, dyspraxie, aj.)
- nevyhraněná lateralita
- nedostatek podpory v kreslení
- znevážení kresby
- nepřikládání důležitosti kresbě

❖ Metody používané v MŠ – rozhovor

„Rozhovor je metoda shromažďování dat o pedagogické realitě, která spočívá v bezprostřední verbální komunikaci výzkumného pracovníka a respondenta. V podmínkách běžné školní praxe je v roli výzkumného pracovníka učitel, v roli respondentů žáci.“ (M. Chrástka, 1988)

- diagnostický rozhovor (s určitou osnovou)
- nestrukturovaný rozhovor, který doplňuje různé další metody

❖ Metody používané v MŠ – rozhovor

Výhody:

- osobní kontakt (individuální přístup)
- bezprostřední komunikace
- přirozenost situace
- snadná použitelnost
- hlubší proniknutí do motivů a postojů
- pružnost reakce na situace a přizpůsobení diagnostickým záměrům
- celostní (poznání celé osobnosti)
- pomáhá k překlenutí ostychu a rozpaků

❖ Metody používané v MŠ – rozhovor

Nevýhody:

- vliv řady subjektivních faktorů
(viz zkreslení a chyby diagnostiky)
- časová a metodická náročnost
- technická náročnost záznamu
- u předškolních dětí nelze spoléhat na
přesnost a jasnost odpovědí

❖ Metody používané v MŠ – rozhovor

Druhy rozhovoru:

- anamnestický, specializovaný (podle cíle)
- řízený x neřízený - volný x částečně řízený
- kombinovaný (podle míry řízenosti)
- strukturovaný - standardizovaný x
nestrukturovaný - nestandardizovaný x
částečně strukturovaný - standardizovaný
(podle způsobu rozhovoru, kladení otázek)
- individuální x skupinový (podle počtu)

❖ Metody používané v MŠ – rozhovor

Typy otázek:

- přímé (míří k podstatě toho, co zjišťujeme)
- nepřímé (s použitím opisu – menší riziko sugesce)
- projektivní (předpokládají identifikaci s ...)

Formy otázek:

- otevřené (otevívají možnost rozhovořit se)
- uzavřené (zjišťující, nedávají možnost rozhovořit se, typu ano x ne)

❖ Metody používané v MŠ – rozhovor

Nevhodné otázky:

- zjišťující (odpověď může být náhodná)
- „vyšetřující“ (typu proč, dítě často neví)
- sugestivní (navozují odpověď)
- složité, nejasné (dítě jim nerozumí, jsou pro něj nepřehledné)
- vícevýznamové (obsahují více různých otázek)

❖ Metody používané v MŠ – rozhovor

Vhodně formulované otázky jsou:

- přiměřené věku dětí
- jednoduché a srozumitelné
- stručné, krátké
- jednoznačné, jasné, vystižné
- neobsahují více otázek najednou
- nesugestivní
- vhodně stylizované, např. uvedení „oklikou“, příkladem, komentářem, jako něco běžného

❖ Metody používané v MŠ – rozhovor

Předpoklady úspěšného rozhovoru:

- vhodná situace, přirozené prostředí, dostatek času
- na počátku klást obecnější otázky, uvedení do problematiky
- eliminovat negativní vliv subjektivních faktorů (chyby a zkreslení)
- vhodné navázání kontaktu, taktní chování, projevování adekvátního zájmu
- přesné vedení záznamu

❖ Metody používané v MŠ – rozhovor

Rozhovory s dětmi:

- krátké a zajímavé
- s využitím pomůcek (loutek, hraček, atp.)
- začínat volněji, pozitivně, později přejít k připraveným, „problematickým“ otázkám
- sledovat neverbální projevy dítěte
- v průběhu dítě podporovat (verbálně i neverbálně)
- odborný rozbor a interpretace výsledků
- neukvapovat se v závěrech
- doplnit o další metody

❖ Metody používané v MŠ – rozhovor

Rozhovor s rodiči:

- využití různých druhů rozhovoru (nejvhodnější polořízený)
- vyhradit nerušené místo a čas
- určit téma rozhovoru a čas
- přesvědčit rodiče o zájmu o dítě, o řešení jeho příp. problémů (hledání příčin)
- ptát se připraveně a kompetentně (k věci, pozor na kritiku)
- zajistit důvěrnost informací

❖ Metody používané v MŠ – rozhovor

Rozhovor s rodiči:

- jednat partnersky a přirozeně (nevnucovat své názory, neodpovídat za tázaného)
- naslouchat a dát to najevo:
 - objasňováním
 - reflexí pocitů
 - parafrázováním
 - sumarizací
- zaznamenat důležité momenty a závěry
- závěrečné shrnutí, doporučení, úkoly

❖ Metody používané v MŠ – dotazník

„Dotazníky slouží ke sběru základních diagnostických údajů o žácích, o jejich zájmech, názorech, postojích, citových a sociálních vztazích.“

(P. Dittrich, 1993)

- skládá se z písemných otázek (položek)
- dotazník nutno používat spolu s dalšími diagnostickými metodami

❖ Metody používané v MŠ – dotazník

Výhody dotazníku:

- malá náročnost na čas
- možnost získání údajů od velkého počtu osob současně
- snadná administrace
- kvantitativní zpracování

Nevýhody dotazníku:

- subjektivita výpovědí
- zkreslení
- přizpůsobení odpovědí očekávání

❖ Metody používané v MŠ – dotazník

Použití dotazníku (pro rodiče) v MŠ:

- před nástupem dítěte do MŠ
- v průběhu docházky k hodnocení pokroku dětí
- při odchodu dítěte z MŠ k závěrečnému hodnocení
- názory rodičů na činnost MŠ
- vyplňování dotazníku učitelkou pro jiná odborná pracoviště, atp.

❖ Metody používané v MŠ – dotazník

Druhy otázek (podle stupně otevřenosti):

- otevřené, nestrukturované – ponechávají volnost ve vyjádřeních (umožňují hlubší proniknutí ke sledovaným jevům, obtížnější pro vyhodnocování)
- uzavřené, strukturované - výběr z určitého počtu připravených odpovědí (omezující hotovými odpověďmi, jednodušší pro vyplnění i zpracování)
- polouzavřené – nabízí varianty odpovědí + možnost doplnění vlastního vyjádření (jiné,..)

❖ Metody používané v MŠ – dotazník

Uzavřené otázky:

(podle počtu předkládaných odpovědí)

- dichotomické (ano – ne)
- polynomické (více jak dvě odpovědi)
 - výběrové (z více variant výběr jedné)
 - výčtové (možnost volby více odpovědí)
 - stupnicovité (upořádání podle určitého kritéria)
 - škálové (výběr určitého bodu na škále)

❖ Metody používané v MŠ – dotazník

Příprava dotazníku:

- přesná formulace cíle (podmínka účelnosti)
- struktura a formulace otázek vychází z cíle
- vstupní část – cíle + pokyny k vyplnění
- následující část – vlastní otázky
- závěrečná část – poděkování
- vhodné ověření na menší skupině
- vysvětlení k čemu budou odpovědi použity
- zachovat anonymitu, pokud nejsou potřeba názory konkrétních osob

❖ Metody používané v MŠ – dotazník

Při konstrukci dotazníku dbáme na:

- srozumitelnost, jednoznačnost a jasnost otázek
- vyhýbáme se otázkám sugestivním a typu „proč“
- řazení otázek spíše z psychologického hlediska než logického
- zajímavost a jednoduchost (zajištění spolupráce respondentů)
- jasné pokyny k vyplňování
- nezasahování do intimity respondentů
- snadnost třídění, vyhodnocení
- zajištění proti zneužití
- možnost společného vyplnění či zaslání poštou

❖ Další diagnostické metody

Didaktické testy

„nástroj systematického zjišťování (měření) výsledků výuky“ (P. Byčkovský, 1982)

- test – zkouška, na kterou jsou kladeny určité nároky
- v MŠ se nepoužívá
- třídění testů podle nejrůznějších hledisek
- standardizované (tvoří profesionálové)
- nestandardizované (tvoří učitelé pro svoji potřebu)

❖ Další dostupné metody pro učitele

Analýza pedagogické dokumentace

- je zdrojem dalších informací
- charakterizuje práci školy (ŠVP, TVP, zápisy z pedagogických rad, přípravy, metodické a jiné materiály, atd.)
i práci s dítětem (záznamy o dětech, osobní dokumentaci, portfólio, atd.)
- je nezbytným podkladem pro diagnostickou činnost

❖ Další dostupné metody pro učitele

Analýza pedagogické dokumentace

Portfólio

„Portfolio je uspořádaný soubor prací žáka sebraných za určitou dobu výuky, který poskytuje rozmanité informace o zkušenostech a pracovních výsledcích žáka”

(Archbald, Newmann, 1988)

- zachovává množství informací, které dokládají vývoj a pokroky dítěte
- poskytuje reálný, různorodý materiál v autentické podobě – vlastní díla dětí
- přispívá k hlubšímu poznání dítěte

❖ Další dostupné metody pro učitele

Analýza pedagogické dokumentace

Portfólio je velmi vhodné pro použití v MŠ za předpokladu, že:

- jsou vymezeny cíle portfólia
- je určeno *co, kdo, kdy* bude dokumentováno a diagnostikováno
- je zajištěn přístup i rodičům
- je použito v kombinaci s dalšími metodami diagnostiky

❖ Další dostupné metody pro učitele

Sociometrické metody

- umožňují proniknout do neformálních vztahů mezi žáky ve třídě
- základní a nejznámější technikou je sociometrický test

„sociometrieslouží ke zjišťování, popisu a analýze směru a intenzity mezilidských preferencí, jak se projevují v malých sociálních skupinách“

(M. Chrástka, 1988)

❖ Další dostupné metody pro učitele

Sociometrický test

- umožňuje prostřednictvím otázek zjistit (např. ve třídě) vzájemný výběr společníků pro společnou činnost či situaci
- většinou má písemnou formu
- u malých dětí lze použít názorné pomůcky (např. fotografie, značky, „dárky“, apod.)
- použití sociometrického testu je limitováno věkem (dosažení školní zralosti)
- jeho konstrukce se řídí určitými pravidly

❖ Další dostupné metody pro učitele

Zpracování výsledků sociometrického testu:

- sociometrická matice
- různé druhy sociogramu (kruhový individuální, strukturální, atd.)
- sociometrické indexy

❖ Diagnostika sociálních vztahů ve skupině předškolních dětí

Důležitost diagnostiky sociálních vztahů je dána jejich významností pro rozvoj jedince.

Vztahy mezi vrstevníky jsou závislé na:

- postojích a působení učitelky
- počtu dětí ve třídě
- věku dětí
- složení třídy z hlediska pohlaví
- složení dětí z hlediska jejich individuálních charakteristik
- rodinném prostředí dětí

❖ Diagnostika sociálních vztahů ve skupině předškolních dětí

Pro diagnostiku sociálních vztahů je potřebné získání údajů o:

- jednotlivých dětech (jejich sociálně osobnostních rysech)
- vnitřních a vnějších podmínkách, které mají vliv na utváření vztahů mezi dětmi (složení třídy, rodinné zázemí,...)
- třídě jako sociální skupině (pozice jednotlivých dětí ve skupině, vzájemnost jejich vztahů, atp.)

❖ Diagnostika sociálních vztahů ve skupině předškolních dětí

Metody pro získávání potřebných údajů:
(s cílem zjistit vztahy ve skupině)

- pozorování vztahů dětí při hře a dalších činnostech
- studium portfólií (např. kresby na dané téma)
- rozhovory a aktivity s dětmi s využitím (zaznamenáním) sociometrických voleb

❖ Diagnostika sociálních vztahů ve skupině předškolních dětí

Využití zjištěných údajů:

- s vědomím, že jsou vzhledem k věku dětí pouze orientační, nestálé
- obezřetnost při interpretaci a závěrech
- ovlivňování vztahů ve skupině žádoucím směrem (začleňování dětí do skupiny, citlivá podpora „outsidrů“, zdravých vztahů, apod.)

❖ Autodiagnostika učitele

„součástí diagnostiky žáka je autodiagnostika učitele, hledání jeho vlastního podílu na činnosti, dispozicích a osobnosti žáka“ (V. Hrabal, 1989)

Východiska autodiagnosticky:

- Posuzování výsledků vlastního pedagogického působení
- Reflexe úrovně komunikace se žáky
- Rozbor výsledků (a důsledků) vlastního hodnocení a posuzování žáků

❖ Autodiagnostika učitele

Autoreflexe - vnitřní komunikace se sebou samým, vcítění se do sebe sama, poznávání sebe sama, sebeuvědomování, východisko formování vlastní osobnosti, též sebereflexe

(Rudolf Kohoutek, www.slovník-cizích-slov.abz.cz)

Sebereflexe učitele – zpětný pohled na vlastní pedagogickou činnost, zamýšlení se nad jejími jednotlivými stránkami, hledání příčin úspěchů a neúspěchů

❖ Autodiagnostika učitele

Metody a zdroje informací pro získání autodiagnostických údajů:

- sebepozorování - srovnání s pozorováním jiné přítomné osoby (např. kolegyně, odborník, atp.)
- pozorování chování dětí v průběhu pedagogického procesu (odraz ve hře)
- analýza záznamu pedagogického procesu (magnetofonový, videozáznam, VTI)
- rozhovory s kolegyněmi, odborníky
- využití modelových situací

❖ Autodiagnostika učitele

Zaměření autodiagnostiky (např.) na:

- vlastní přístup
- vytváření podmínek pro efektivní učení
- volba a účinnost zvolených postupů a metod
- vhodnost pomůcek
- didaktická úroveň
- způsob - motivace
 - komunikace
 - hodnocení

